

# Kristus a lidská duše

Rudolf Steiner

## TŘETÍ PŘEDNÁŠKA

15. července 1914

*O odpuštění hříchů Kristem. Hřích a vina jako individuální skutečnost a jako objektivní světová skutečnost. Nadpozemská Kristova síla. Smazání viny Mystériem na Golgotě pro zemský vývoj.*

Jeden z pojmů, na který musíme narazit, mluvíme-li o vztazích Krista k lidské duši, je bezesporu pojem o vině a hříchu. Víme, jak závažný význam mají pojmy o vině a hříchu v Pavlově křesťanství. Musíme ovšem říci, že náš nynější věk je málo nakloněn mít hluboké vnitřní porozumění také pro další souvislost, se kterou se setkáváme u Pavla, pro souvislost mezi pojmy „viny a hříchu“ a „smrti a nesmrtnosti“. Ale to spočívá v materialismu naší doby. Je třeba si jen vzpomenout na slova, kterých jsem užil v naší první úvaze, že totiž nesmrtnost lidské duše bez pokračování vědomí do stavů po smrti by neměla význam právě nesmrtnosti. Ukončení vědomí po smrti by mělo stejný význam jako skutečnost, kterou bychom museli předpokládat, že totiž člověk vlastně není nesmrtný. Kdyby lidská bytost měla bez vědomí trvat po smrti dále, znamenalo by to, že to nejdůležitější, to, co činí člověka člověkem, po smrti dále netrvá. A bezvědomá lidská duše, která by měla přetrvat smrt, neznamena by o mnoho více než součet atomů, jak je předpokládá materialismus, atomů, které trvají dále, tehdy když lidské tělo bylo rozloženo.

Apoštol Pavel měl právě skálopevné přesvědčení, že je možné o nesmrtnosti mluvit jen při udržení individuálního vědomí. A proto, poněvadž musel myslet individuální vědomí nezávislé na hříchu a vině, musel Pavel ovšem myslet: Je-li lidské vědomí po smrti zamlženo hříchem a vinou, anebo následky hříchu a viny, je-li tudíž vědomí po smrti rušeno hříchem a vinou, pak to znamená, že vina a hřích člověka skutečně usmrcují; usmrcují člověka jako duši i jako ducha. Materialistické vědomí naší doby a také vědomí mnohých filosofických badatelů přítomnosti, které uspokojuje pouhé mluvení o dalším trvání života lidské duše, je od tohoto chápání ovšem velmi vzdáleno; kdežto lidská nesmrtnost smí být ztotožňována jen s *vědomým* přetrváním lidské duše po smrti.

Nyní vzniká, zvláště pro anthroposofický světový názor, velmi snadno jistá obtíž. Abychom došli k této obtíži, je třeba upozornit na vzájemný poměr pojmů „vina a hřích“ a „karma“. Mnozí anthroposofové zhošťují se toho tak, že jednoduše řeknou: Věříme v karmu; to znamená viny, kterých se člověk v některém vtělení dopouští, nese sebou ve své karmě a později je vyrovná; v postupu inkarnací dojde totiž k vyrovnání. A tu začíná obtíž.

Anthroposofové lehce řeknou: Jak je to slučitelné například s pojmem o odpuštění hříchu Kristem, s pojmem, který je považován za křesťanský? A přece je pojem o odpuštění hříchu s pravým křesťanstvím úplně spojen.

Je třeba vzpomenout si například na toto: Kristus na kříži mezi dvěma zločinci. Zločinec na levici se Kristu posmívá: „Jsi-li Bůh, pomoz sobě i mně!“ Zločinec po pravici praví, že ten druhý nemá tak hovořit, neboť oba si zasloužili smrt ukřižováním, což je přiměřené jejich skutkům, kdežto ten uprostřed je nevinný a musí sdílet týž osud. A potom připojuje zločinec po pravici: „Až budeš ve své říši, vzpomeň si na mne.“ A Kristus mu odpovídá: „Vpravdě pravím tobě, ještě dnes budeš se mnou v ráji.“ Tato slova se zajisté nedají v evangeliích zapřít, ani je nelze oddisputovat, nýbrž jsou důležitá a významná.

Anthroposof tu má potíže, které mu vznikají z otázky, má-li zločinec po pravici smýt to, co provedl, svou karmou. Co to tedy znamená, že Kristus, takřka mu odpouštěje, praví: Ještě dnes budeš se mnou v ráji.“ Anthroposof může říci: Zločinec po pravé straně musí svou karmou smýt svoji vinu právě tak jako zločinec na straně levé.

Proč činí Kristus rozdíl mezi zločincem vpravo a zločincem vlevo? Je zcela evidentní, že anthroposofický názor na karmu tu projevuje obtíž. Tuto obtíž nelze jen tak snadno rozluštit. Rozluští se však, když duchovně-vědeckým bádáním pronikneme hluboko do křesťanství, když se pokusíme do něho vniknout hlouběji. Chci nyní přistoupit k věci ze zcela jiné strany; ze strany, jejíž povaha je vám sice známá, která nám však přece jen může přiblížit pochopení těchto zvláštních stavů.

Vzpomeňte si, moji milí přátelé, že jsme často mluvili o Luciferovi a Ahrimanovi a vzpomeňte si přitom, jak jsem ve svých mysterijních dramatech líčil Lucifera a Ahrimana. Ve chvíli, kdy počneme pohlížet na věc z hlediska lidsky antropomor- fického a považovat Lucifera za druh vnitřního a Ahrimana za druh zevního zločince, v té chvíli bude zatěžko se ve věci vyznat. Neboť nezapomínejme, že musí být řečeno, že Lucifer přináší do světa kromě vnitřního zla, které vzniká vášněmi, také svobodu, že hraje ve světovém celku důležitou roli. Právě tak musí být řečeno o Ahrimanovi, že i jemu je ve světovém celku přisouzena důležitá úloha.

Když jsme počali mluvit o Luciferovi a Ahrimanovi, anthroposofové určitým způsobem zneklidněli. Řekl bych, že na jedné straně doznívalo v nich jakési cítění toho, že Lucifer je ve světě vlastně strašlivým zločincem, před nímž je třeba mít se na pozoru. S tímto cítěním vůči Luciferovi nemůže anthroposof ovšem jen tak beze všeho souhlasit, poněvadž mu musí přiznat důležitou úlohu ve světovém celku. A přece zase musí být Lucifer označen jako protivník pokrokových božstev, tedy jako duch, který tvůrčí plán určitým způsobem kříží jako nepřítel těch božstev, které máme vlastně uctívat. Připisujeme mu tedy v podstatě, když mluvíme o Luciferovi jako o nepříteli Bohů, důležitou roli ve světovém celku. A podobně musíme mluvit i o Ahrimanovi.

Na jedné straně je pochopitelné, že nyní lidská mysl uvažuje: Co si mám tedy vlastně počít s Luciferem a Ahrimanem; mám je milovat nebo nenávidět? Nevím vlastně, co si mám s nimi počít. Odkud to vlastně pochází? Mluvíme-li o Luciferovi a Ahrimanovi, tu musí být ze způsobu, jak se o nich mluví, jasné, že se o nich mluví jako o bytostech, které vlastně podle všech svých zvláštností nepatří fyzické úrovni, které mají své poslání a úkol ve světě mimo fyzickou úroveň, ve světech duchovních.

Posledně v mnichovských přednáškách jsem zejména vyzvedl, že podstata věci spočívá v tom, že Luciferovi a Ahrimanovi byly pokrokovými božstvy přiděleny úlohy v duchovních světech a že k odporu, k disharmonii dochází jen tím, že oba svoji roli vnášejí na fyzickou úroveň a prisvojují si práva, která jim vlastně nepatří. Tu si však musíme připustit *něco*, moji milí přátelé, co si lidská duše nerada připustí, když se mluví o těchto záležitostech; musíme totiž připustit to,

že náš úsudek, náš lidský úsudek, když jsme si ho vytvořili, platí vlastně jen pro fyzickou úroveň a že tento úsudek, jenž je pro fyzickou úroveň správný, nelze jednoduše použít a přenést do vyšších světů. Proto je třeba seznamovat se s anthroposofií jen zvolna a poněáhu, abychom si své úsudky rozšiřovali, abychom si vůbec rozšířili náš celý pojmový a ideový svět. Proto nemohou materialisticky smýšlející lidé přítomnosti, třebaže lze v anthroposofií pochopit všechno, ji snadno pochopit, poněvadž nechtějí svůj úsudek rozšířit, nýbrž chtějí zůstat u úsudků, které platí pro fyzickou úroveň.

Řekneme-li, že jedna moc se staví nepřátelsky proti druhé, tu je to zcela správné. Chceme-li zůstat na fyzické úrovni, řekneme: Nepřátelství je něco nepatřičného, něco, co být nemá. Ale to neplatí pro vyšší úroveň. Tu musíme úsudek rozšířit. Aby svět mohl být celkem, je právě tak třeba, jako máme například na poli elektřiny elektřinu kladnou a zápornou, také duchovních protivníků. Je třeba, aby duchové stáli proti sobě. Tu je pravdivé vyjádření *Hérakleitovo*, že nejen láska, nýbrž i spor ustavují vesmír. Jen tehdy, když na lidskou duši působí Lucifer a když lidskou duši je do fyzického světa vnášen spor, pak je tento spor nepravý. Ale pro vyšší světy to již neplatí. Tu je protivenství duchů něčím, co patří k celkovému složení, k celé evoluci světa. To znamená, že musíme, jakmile se dostaneme do vyšších světů, užít jiných měřitek, musíme dát svým úsudkům jiné zabarvení. Proto je tak otřásající, jak se musí často hovořit o Luciferovi a Ahrimanovi, když je na jedné straně líčí me jako odpůrce Bohů, a na druhé straně mluvíme o nich zase tak, že je jich v celkovém chodu světového řádu třeba.

Třeba tudíž mít především na zřeteli, že se člověk střetává se světovým řádem, když užívá úsudků platných pro fyzickou úroveň, také pro vyšší světy.

To je však právě základní nerv, který byl vždy zdůrazňován, že Kristus jako Kristus nepatří k ostatním bytostem fyzické úrovně, nýbrž že v okamžiku, kdy došlo ke křtu v Jordáně Janem, vstupuje do tělesnosti Ježíše z Nazaretu bytost, která předtím nebyla na Zemi, která nepatří k bytostem pozemským.

Máme tudíž v Kristu bytost, která právem mohla říci svým učedníkům: „Já jsem shora, vy však jste zdola; já jsem z říše nebes a vy jste z říše pozemské.“ A nyní přihlédněme k tomu, co z toho následuje. Co z toho následuje, je toto: Co je úsudkem pozemským, co je zcela oprávněno jako úsudek pozemský, co musí každý pronést jako úsudek tu na Zemi, pokud je bytostí pozemskou, musí být také úsudkem oné kosmické bytosti, která vstoupila jako Kristus do těla Ježíšova. Ona bytost, která při křtu v Jordáně vstoupila do těla Ježíšova, neusuzuje pozemsky, nýbrž nebesky; musí usuzovat jinak, než usuzují lidé.

A nyní přihlédněme k plné váze slova, které bylo vysloveno na Golgotě. Zločinec po levici nevěří, že v Kristu má před sebou bytost zvláštní říše, jež není říší pozemskou, nýbrž jen pozemskou bytost. Zločinec po pravici si však bezprostředně před smrtí uvědomuje: „Tvá říše, ó Kriste, je jiná; pamatuj na mne, až budeš ve své říši.“ V tom okamžiku naznačuje zločinec po pravici, že tuší, že Kristus patří jiné říši, kde vládne zcela jiné usuzování než na Zemi. Tu může Kristus odpovědět z vědomí, že stojí ve své říši: Vpravdě tím, že něco tušíš o mé říši, budeš ještě dnes - totiž po smrti - se mnou v mé říši. Tu máme poukaz na nadpozemskou sílu Kristovu, která pozvedá lidskou individualitu do duchovní říše. Pozemský úsudek, lidský úsudek musí ovšem říci: Se zřetelem ke karmě musí svoji vinu odpykat zločinec jak na levé, tak i na pravé straně; při nebeském úsudku platí však něco jiného. To je však teprve počátek věci, neboť můžeme ovšem říci: Ano, pak je tu jedno-

duše nebeský úsudek v rozporu s úsudkem pozemským. Jak může odpouštět Kristus, když pozemský úsudek žádá karmic- kou spravedlnost?

Ano, moji milí přátelé, to je těžká otázka, kterou se však přece chceme zabývat blíže v úvaze tohoto večera. Výslovně však upozorňuji na to, že se tím dotkneme jedné z nejtěžších otázek duchovní vědy. Musíme tu totiž rozlišovat něco, co právě lidská duše nerada činí, neboť nerada proniká až do posledních důsledků takové úvahy proto, poněvadž se tu vyskytují některé obtíže skutečného proniknutí až do posledních důsledků takové úvahy. Upozorňuji tudíž na to, že máme před sebou obtížnou úvahu a že budete snad musit to, co bude řečeno, zpracovávat ve své duši častěji, abyste věci přišli na kloub.

Především musíme rozlišovat toto: Musíme pozorovat, k čemu dochází v objektivní spravedlnosti karmy. Musí nám být zcela jasné, že člověk zajisté podléhá své karmě, že to, čeho nesprávného se dopustil, musí karmicky vyrovnat. Při hlubším uvažování nebude člověk ani chtít jinak, než aby tomu tak bylo. Dejme tomu, že někdo učinil něco nesprávného. V okamžiku, kdy to učinil, stal se nedokonalějším, než kdyby to neučinil, a může získat stupeň dokonalosti, na němž se nacházel, než se dopustil nesprávnosti, teprve tehdy, až tuto nesprávnost vyrovná. Musí si tedy přát vyrovnání nesprávnosti, neboť jen tím, že ji vyrovná, pracuje na jejím vymazání a získá si zase ten stupeň dokonalosti, který měl předtím, než se činu dopustil. Nemůžeme si tedy vzhledem ke svému vlastnímu zdokonalení ani jinak přát, než aby tu byla karma jako objektivní spravedlnost. V podstatě vzato, nemůže tedy při pojetí lidské svobody vzniknout přání, aby nám jakýkoli hřích byl snad prominut v tom smyslu, že bychom například dnes některému člověku vypíchli oči a tím, že je nám pak tato vina odpuštěna, že nemusíme tuto vinu pak ve své karmě již odčinit. Člověk, který jinému vypíchne oči, je nedokonalější než ten, který to neučinil. A v další karmě musí pak být tento čin vyrovnán přiměřeným činem dobrým. Pak je opět tím člověkem, jímž byl, než se tohoto činu dopustil. V základě vzato, přemýšlíme-li skutečně o bytosti člověka, nemůže nám ani vzejít myšlenka, vypíchne- me-li někomu oči, aby nám to bylo odpuštěno, a tím snad byla naše karma vyrovnána. Je tudíž, pokud jde o karmu, úplně správné, že nám není takřka sleven ani haléř, že všechno musíme zaplatit.

Ale vzhledem k vině je tu ještě něco jiného. Vina, kterou jsme na sebe uvalili, hřích, jehož jsme se dopustili, není pouze naším skutkem. To musíme nyní rozlišovat; je objektivním skutkem ve světě; je také něčím pro svět. Čeho jsme se dopustili, to vyrovnáváme svou karmou. Ale že jsme někomu vypíchli oči, to se stalo, to se skutečně stalo. A když, řekněme, v tomto vtělení některému člověku vypíchneme oči a v příštím vtělení učiníme něco, co tento skutek vyrovná, tu přece jen to zůstává v objektivním světovém postupu zachováno, že jsme před tolika a tolika staletími někomu vypíchli oči. To je ve světovém celku objektivní skutečností. Pro sebe to později vyrovnáme. Skvrnu, kterou jsme na sebe uvalili, tu vyrovnáme karmou. Ale objektivní světová skutečnost zůstává, tu nemůžeme vyrovnat tím, že sami ze sebe tuto nedokonalost snímáme. Musíme tudíž rozlišovat následky hříchu pro nás samotné a následky hříchu v objektivním světovém postupu.

Je neobyčejně důležité, abychom toto rozlišovali. A nyní snad smím k tomu připojit okultní úvahu, která nám učiní problém srozumitelnější.

Pozorujeme-li dobu lidského vývoje od Mystéria na Golgotě a přistupujeme-li, aniž bychom byli proniknuti Kristovou bytostí, k ákášické kronice, tu může velmi snadno dojít k omylu. Velmi snadno se můžeme mýlit, neboť v této ákášické kronice se ukazují záznamy, které nesouhlasí s

tím, co shledáváme u jednotlivých lidí v jejich karmickém vývoji. Míním toto: Dejme tomu, že třeba v r. 733 žil nějaký člověk, který tehdy uvalil na sebe těžkou vinu. Nyní badáme v ákášické kronice, aniž bychom zprvu měli nějaké spojení s Kristem. A hle, v této kronice onu vinu nemůžeme najít. Zabýváme-li se nyní tímto člověkem, jenž dále žil, a zkoumáme-li jeho karmu, shledáme: Ano, v karmě tohoto člověka je ještě něco, co musí vyrovnat; to by muselo být v určitém časovém bodu zaznamenáno v ákášické kronice; ale tam není zaznamenáno nic. Zkoumáme-li karmu, vidíme: Ano, tento člověk to má vyrovnat; museli bychom v tomto vtělení najít vinu v ákášické kronice, ale tam není zaznamenána. Jaký je to rozpor! Objektivní skutečnost, se kterou se můžeme setkat v mnohých případech. Mohu se dnes setkat s člověkem. Je-li mně dáno milostí zvědět něco o jeho karmě, najdu snad, že nějaké neštěstí nebo rána osudu, která ho stihne, je v jeho karmě, to je vyrovnání jeho dřívější viny. Jdu-li do dřívějších vtělení a zkoumám, co tehdy učinil, tu vidím, že v ákášické kronice tato skutečnost není zaznamenána. Proč je tomu tak?

Je tomu tak proto, poněvadž Kristus skutečně vzal na sebe tuto objektivní vinu. Ve chvíli, kdy se dám proniknout Kristem, kdy pak s Kristem zkoumám ákášickou kroniku, tu nacházím tuto skutečnost, tento skutek! Kristus ji vzal do své říše a jeho bytost ji nese dále. Takže nepřihlížím-li ke Kristu, nemohu tento skutek najít v ákášické kronice zaznamenaný. Je třeba pamatovat si tento rozdíl.

Karmická spravedlnost zůstává nedotčena, ale vzhledem k účinku viny uplatňuje se v duchovním světě Kristus, který tuto vinu přejímá do své říše a nese ji dále.

Kristus je onou bytostí, která, poněvadž patří jiné říši, vyhlazuje naše viny a naše hříchy ve světě a přejímá je na sebe.

Co v podstatě říká Kristus na kříži na Golgotě zločinci na levici? Kristus to sice nevyslovuje, ale poněvadž to nevyslovuje, v tom to spočívá: Co jsi učinil, to bude působit dále také v duchovním světě, nejen ve světě fyzickém. K zločinci po pravici však Kristus pravil: Ještě dnes budeš se mnou v ráji.“ To znamená, že jsem přítomen při tvém činu; později učiníš svou karmou pro sebe to, co tvůj čin znamená pro tebe. Ale co tvůj čin znamená pro *svět* - smím-li se vyjádřit všedně - to je mou věcí, praví Kristus. Je to ovšem velmi důležité rozlišení, které tu činíme, a toto nemá jen svůj význam pro dobu po Mystériu na Golgotě, nýbrž i pro dobu před ním.

Řada našich přátel si vzpomene, že jsem v dřívějších přednáškách upozornil na to, že to není jen pouhá legenda, že Kristus skutečně sestoupil po své smrti k mrtvým. Tím však učinil také něco pro duše, které v dřívějších dobách uvalily na sebe vinu a hřích. K omylu také dochází, věnujeme-li se ákášické kronice a zkoumáme-li dobu zemského vývoje před Mystériem na Golgotě, aniž bychom byli proniknuti Kristem. Tu narážíme všude v ákášické kronice na omyly. Proto jsem se také nedivil, že například *Leadbeater*, který o Kristu ve skutečnosti nic neví, přišel ve své knize „Člověk, odkud a kam“ k nejabsurdnějšímu tvrzení o vývoji Země. Neboť teprve proniknutím se Kristovým podnětem uschopňuje se duše zřít fakta skutečně taková, jaká jsou, a zřít události, které se vřadily do vývoje Země - také před Mystériem na Golgotě - do Mystéria na Golgotě.

Karma je záležitostí za sebou následujících vtělení člověka. Na to, co je karmická spravedlnost, nutno pohlížet úsudkem, který je naším úsudkem pozemským. Co činí Kristus pro lidstvo, musí být měřeno úsudkem, který patří jiným světům. Ano, a kdyby tomu tak nebylo? Pomysleme na konec Země, pomysleme na dobu, kdy lidé prošli svými pozemskými vtěleními.

Zajisté dojde k tomu, že všechno musí být zapláceno do posledního haléře. Lidské duše budou muset mít svoji karmu jistým způsobem vyrovnanou. Ale představme si, že by všechna vina zůstala v Zemi, že všechna vina by působila v Zemi. Pak by lidé sice došli na konec pozemské doby s vyrovnanou karmou, ale Země by nebyla připravena přenést svůj vývoj do stavu jupiterského a celé pozemské lidstvo by pak bylo bez bydliště, bez možnosti přenést svůj vývoj na stupeň jupiterský. Že se celá Země vyvíjí společně s lidstvem, to se děje následkem činu Kristova. Všechno to, co by se pro Zemi nahromadilo jako vina, to by uvrhlo Zemi do temnoty a my bychom neměli oběžnici, na které bychom se vyvíjeli dále. Pro sebe můžeme pečovat o svou karmu, ne však pro celé lidstvo, a také ne pro to, co v pozemském vývoji souvisí s celým vývojem lidstva.

Budiž nám tudíž jasné, že karma sice není od nás odnímána, že jsou však naše viny a hříchy v jejich následcích ve vývoji Země smazávány tím, k čemu došlo Mystériem na Golgotě. Nyní musí nám všem být také jasné, že toho všeho se člověku ovšem nemůže dostávat bez jeho přičinění, že mu to nemůže přitékat bez jeho spolupůsobení. A to se nám dokonce velmi jasně praví v řeči na kříži na Golgotě, kterou jsem nyní uvedl. Velmi jasně se nám ukazuje, jak zločinec po pravici přijímá do své duše tušení o nadpozemské říši, ve které je tomu jinak než v pouhé říši pozemské. Člověk se musí naplnit ve své duši obsahem Kristovy bytosti, musí převzít do své duše Krista, takže v něm může působit Kristus a může ho povznést do říše, ve které člověk sice nemá moc zbavit karmu jejího působení, ale ve které dochází k tomu, že naše viny a hříchy jsou pro náš zevní svět Kristem vymazávány.

V podstatě vzato, bylo to podivuhodně znázorněno dokonce i v malířství. Na koho by například neučinil mocný dojem Michelangelův obraz Kristus jako soudce při posledním soudu, který je v Sixtinské kapli? Co v něm vlastně spočívá? Nepřihlížíme-li k hluboké ezoterní skutečnosti, nýbrž k obraznému podání, vidíme tu spravedlivé a vidíme tu hříšníky. Bylo by možné tento obraz namalovat také ještě jinak, než to učinil Michelangelo jako křesťan. Byla by tu možnost, že by lidé na konci Země anebo po konci Země viděli svoji karmu, takže by si mohli říci: Ano, svoji karmu jsem sice vymazal, ale všude v duchovnu stojí zaznamenány na kovových tabulích moje viny; a tyto viny znamenají pro Zemi tíhu, ty ji musí zničit. Pro sebe jsem to sice vyrovnal, ale to tu stojí všude. To by nebyla pravda; mohlo by to sice být i tak znázorněné, ale pravda by to nebyla. Neboť tím, že Kristus zemřel na Golgotě, nebude člověk zřít tabule svých vin, nýbrž bude zřít toho, kdo je převzal; v bytosti Kristově bude zřít spojeno všechno to, co by jinak bylo rozšířeno v ákášické kronice. Místo ákášické kroniky stojí před ním Kristus, který přijal viny na sebe.

Pohlížíme do hlubokých tajemství zemského bytí. Ale čeho je třeba, abychom pronikli skutečný stav v této sféře?

Tu je třeba, aby lidé měli možnost, lhostejno zdali jsou hříšníky nebo spravedliví, pohlížet na Krista, aby neviděli prázdné místo tam, kde má stát Kristus. Je třeba spojení s Kristem. A když Kristus uložil těm, kteří působí v jeho duchu, aby odpouštěli viny, tu tím nikdy, nikdy není míněno nějaké ovlivňování karmy. Je tím však míněno, že pro toho, kdo je ve spojení s Kristem, je Země zachráněna před následky, před duchovními následky viny a hříchu jako objektivními skutečnostmi, třebaže byly tyto viny a hříchy v pozdější karmě vyrovnány.

Co znamená pro lidskou duši, praví-li z příkazu Kristova ten, kdo tak smí mluvit: „Tvoje hříchy jsou ti odpuštěny“ (Mat. 9, 2)? To znamená, že ten smí potvrdit: Tebe sice očekává karmické vyrovnání, ale Kristus obrátil tvoji vinu a hřích tak, že později neponeseš nesmírnou trýzeň dívat

se nazpět na své viny, jimiž jsi zničil kus bytí Země. Kristus je smazává. K tomu je však třeba mít určité vědomí, které je požadováno, vědomí, které smí požadovat ten, kdo chce promíjet hříchy, kdo je chce odpouštět: Uvědomění si viny a uvědomění si toho, že Kristus může vzít vinu na sebe. Pak znamená výrok „Tvoje hříchy jsou ti odpuštěny“ *kosmickou* skutečnost, *nikoli* skutečnost *karmickou*.

Kristus ukazuje na jednom místě pozoruhodně, že nám to hluboko, hluboko proniká do srdce, jak se staví k této otázce. Vůči těm, kteří s proklínáním přivádějí před Něho cizoložnici - vymalujeme si jen ve své duši výjev, jak ti lidé k Němu přivádějí cizoložnici (Jan 8, 1-11). - Vůči těmto lidem předstupuje Kristus takto: Především píše do země a dále odpouští; vůbec neodsuzuje, neproklíná. Proč píše Kristus do země? Poněvadž působí karma, poněvadž karma způsobuje objektivní spravedlnost. Děj, skutek cizoložnice nemůže být vymazán. Kristus to naznačuje jeho vepsáním do země. Jinak je tomu s duchovním, nikoli pozemským následkem; duchovní následek bere Kristus na sebe. Že Kristus odpouští, to neznámá smazání viny v absolutním smyslu, nýbrž bere na sebe následky toho, co objektivně bylo způsobeno. Pomysleme si nyní, co to pro lidskou duši znamená, když si může říci: Ano, učinila jsem ve světě to či ono. To neomezuje můj další vývoj, neboť nezůstávám tak nedokonalá, jakou jsem byla, když jsem vykonala tento skutek. Svoji dokonalost mohu si znovu vydobýt tím, že svůj skutek přiměřeně vyrovnám. Ale pro vývoj Země nemohu tento skutek učinit ne-uči- něný. Člověk by musel nést nevyslovitelnou trýzeň, kdyby se Zemí nebyla spojena bytost, která to, co námi nemůže být již změněno, může učinit pro naši Zemi ne-učiněné. Tato bytost je Kristus. Neodnímá od nás subjektivní karmu, ale duchovní objektivní účinky našich skutků, našich provinění. To je to, co musíme, jak již bylo řečeno, sledovat dále ve své mysli. Pak teprve porozumíme, že Kristus je, v základě vzato, ona bytost, která souvisí s celým lidstvem. S celým pozemským lidstvem, neboť Země je tu pro lidstvo! Tudíž souvisí Kristus také s celou Zemí. A lidská slabost, ke které došlo zásluhou luciferského svodu, spočívá v tom, že člověk je sice subjektivně schopen spasit se svou karmou, ale není schopen spoluvysvobodit Zemi. To uskutečňuje Kristova kosmická bytost. Nyní pochopíme, proč mnozí teosofové nemohou porozumět tomu, že mezi křesťanstvím a ideou karmy panuje úplný souhlas. To jsou oni teosofové, kteří vnášejí do teosofie nejnepříjemnější sobectví, vyšší egoismus. Kterí to sice nevyslovují, ale, v podstatě vzato, takto cítí a myslí: Jen když vysvobozuji svou karmou sám sebe, co je mně po ostatním světě; ten nechť si činí, co chce! A tito teosofové jsou spokojeni; mohou-li hovořit o karmickém vyrovnávání vin. Tím však není nic vykonáno.

Kdyby člověk smýšlel tímto způsobem, byl by bytostí čistě luciferskou. Člověk je však částí celého světa a musí vůči celému světu smýšlet oddaně. A tak musí myslet na to, že sice může sám sebe sobecky vysvobodit působením karmy, že však tím nemůže spoluvysvobodit celé zemské bytí. Tu se uplatňuje Kristus. A v okamžiku, kdy se rozhodneme nemyslet jen na své já, musíme také myslet ještě na něco jiného, než na své vlastní já. Na co musíme však myslet? Na to „Kristus ve mně“, jak praví Pavel. Tu jsme s Ním spojeni s celým bytím Země. Pak nemyslíme na své vysvobození, nýbrž řekneme: Ne já a moje vysvobození, ne já, nýbrž Kristus ve mně a vysvobození Země!

Moji milí přátelé! Člověk musí vlastně skutečně mít velmi málo křesťanského smyslu, vykládá-li křesťanství tak, jak to činí mnozí, kteří se pokládají za pravé křesťany, a ty druhé, například anthroposofické křesťany, prohlašují za kacíře. To ukazuje na málo smyslu pro křesťanství. A tu smí však být dána otázka: Je to skutečně křesťanské myslet si, že smím konat

všechno a že Kristus přišel vlastně na svět, aby to všechno sňal, aby mně moje hříchy odpustil, takže pak nemám již se svou karmou, se svými hříchy co činit? Mám za to, že pro takový způsob myšlení lze tu užít jiného slova, než slovo „křesťanské“. Snad by byl výraz „pohodlné“ lepší než výraz „křesťanské“. Bylo by to ovšem pohodlné, kdyby stačilo jen litovat, a tím by bylo pro celou pozdější karmu člověka smazáno to, čím se ve světě provinil. Nikoli, z karmy to není smazáno, z toho, kam pro svoji lidskou slabost, pro luciferský svod, sami proniknout nemůžeme: z vývoje Země. To činí Kristus. Že jsme pro věčné časy připojili k celému vývoji Země objektivní vinu, to utrpení je nám vzato osvobozením se od hříchu díky Kristu. Pro něco takového musíme mít právě nejvážnější zájem. Pohlížíme-li na věc takto, pak ovšem vpravdě spojíme i v mnoha jiných věcech silný zájem s pravým, pravdivým chápáním Krista. Tak spojujeme s tímto chápáním Krista hlubokou vážnost a mnohé odpadne od všelijakého způsobu Jeho chápání, které tomu, kdo přijímá do své duše celou vážnost pravé skutečnosti, se jeví být určitým druhem lehkovážnosti a cynismu. Neboť všechno, o čem se dnes hovořilo a co může být bod za bodem doloženo nejvážnějšími místy Nového zákona, to všechno dokládá: Všim, čím je nám Kristus, je nám právě tím, že není bytostí jako ostatní lidé, nýbrž bytostí, která shora, to je z kosmu, při křtu v Jordáně Janem vplynula do zemského vývoje. To všechno mluví pro kosmickou přirozenost Kristovu. A kdo chápe v hlubokém smyslu, jak se Kristus staví ke hříchu a k vině, řekne: Poněvadž člověk nemohl v průběhu zemského bytí smazat svoji vinu pro celou Zemi, musela sestoupit kosmická bytost, aby bylo možno vyhladit vinu pozemskou.

Pravé křesťanství nemůže ani jinak, než pohlížet na Krista jako na bytost kosmickou. Pak ale budou naše duše hluboko proniknuty tím, co vlastně znamenají slova: „Ne já, nýbrž Kristus ve mně.“ Neboť pak vyznačuje z tohoto poznání do naší duše něco, co nemohu označit jinak než slovy: Dovolím-li si sám sobě říci „Ne já, nýbrž Kristus ve mně“, tu si v této chvíli přiznávám, že jsem vyzvednut nad zemskou sféru, že ve mně žije něco, co má význam pro vesmír, že jsem hoden jako člověk nést ve své duši něco, co je nadzemské, tak jako nesu v sobě nadzemskou bytost jako vlohu od dob Saturna, Slunce a Měsíce.

A do vědomí člověka přejde nekonečný význam toho být proniknut Kristem. A s Pavlovým výrokem „Ne já, nýbrž Kristus ve mně“ spojí se vědomí, že musíme cítit s nejhlubší vážností svoji vnitřní odpovědnost vůči Kristu. Právě antroposofie vnese do vědomí o Kristu toto cítění zodpovědnosti, takže si například nedovolím při každé příležitosti říci: Ano, já jsem to tak myslil, a protože jsem to tak myslil, mohl jsem to tak říci. Náš materialistický věk podporuje toto „Byl jsem o tom přesvědčen, a proto jsem to tak řekl!“ čím dále tím více. Ale není to hanobení Krista v nás, nové ukřižování Krista v nás, když ve svém nedostatečném cítění v nějakém okamžiku myslíme něco a pak to vykřikujeme do světa, anebo to světu píšeme, aniž bychom to dříve zkoumali?

Když bude lidstvo brát Krista vážně, musí v něm vzejít pocit, že se musí stát hodno tohoto Krista, který v nás žije, že bude tohoto Krista, tento kosmický princip v nás brát čím dále tím svědomitěji.

Ano, člověk tomu rád věří, že ti, kteří chtějí při každé příležitosti litovat svých poklesků, neberou Krista jako kosmický princip; nejdříve o svých spolubližních hezky lžou a pak by chtěli tyto lži smazat. Kdo chce být ve své duši hoden Krista, bude nejdříve zkoumat, smí-li se vyslovit o věci, o které je v tom okamžiku také přesvědčen.

Mnohé se změní, až ve světě dojde k pravému chápání Krista. Všichni ti nespočetní lidé, kteří dnes píšou, anebo špinavou tiskařskou černí znehodnocují papír tím, že hbitě napíší něco,



co nevědí, těm všem bude jasné, že takto Krista ve své duši hanobí. Pak přestanou omluvy: Já jsem tomu tak věřil, proto jsem to řekl v dobré víře. Kristus nechce jen „dobrou víru“. Kristus chce vést lidi k pravdě, neboť sám řekl: „Pravda vás vysvobodí!“ (Jan 8,32). Kde se však Kristus vyslovil, že můžeme, myslíme-li v jeho smyslu, vykřikovat aneb jinak zveřejňovat ve světě to či ono, aniž bychom o tom něco věděli?

Mnohé bude jiné! Zajisté velká část naší nynější literární činnosti nepretrvá dlouho, budou-li lidé vycházet ze zásady, že se musí ukázat hodnými slov: „Ne já, nýbrž Kristus ve mně.“ Ale rakovina naší úpadkové literatury zmizí, až se přestanou ozývat hlasy, které jen tak lehce, bez reálného přesvědčení, všechno vykřikují do světa, špiní bílý papír tiskařskou černí tím, že něco napíše, aniž by se přesvědčili o tom, souhlasí-li to s pravdou.

Vzhledem k tomu jsme v teosofickém hnutí museli prožít mnohé věci, a to právě ve vztahu k teosofickému hnutí. A jak je to snadné s odpuštěním: „Ano, ten, nebo ti přítomní byli právě ve vhodném okamžiku o tom přesvědčení.“

A co dokazuje často takové „přesvědčení“, moji milí přátelé. Samo dokazuje, že je to největší lehkomyšlnost, dokonce největší nestoudnost. Samozřejmě, a to nikoli z osobního stanoviska, ale z vážnosti situace může být poukázáno na to, že neexistuje odpuštění, když na důležitém místě před teosofickou společností je tato nestoudná lež řečena prezidentkou této společnosti (Annie Besant) jako jezuitská pohádka. Zajisté, je to už dávno vyřízená věc, ale k charakteristice skutečnosti mohu na to ještě jednou upozornit. Dodatečně lidé řekli, že prezidentka to po několika týdnech přece odvolala. A tím to je právě horší, když se něco takového na odpovědném místě rozhláší a pak se to musí po několika týdnech odvolat. Neboť právě zde začíná působit světové a nikoli osobní usuzování.

A k tomu můžeme připojit poznání onoho rozdílu, který můžeme pochopit v charakteristice mezi subjektivní, v já se odehrávající karmou, a mezi tím, co můžeme označit jako objektivní. Zde nesmíme ztratit ani jediné slovo: Každý člověk musí opět vyrovnat každou škodu, kterou způsobil. Zde si nemůžeme nic namlouvat. Vezměme si příklad, jak tento skutek s cizoložnicí řešil Kristus: psal hřích do země. Na tomto příkladu chci upozornit, že egoismus musí být ve sféře duchovně- vědeckého hnutí překonán. Musíme si ujasnit nutnost nikoli subjektivního, nýbrž objektivního usuzování vůči světu.

Co můžeme v určitém smyslu označit jako křesťanské svědomí, to se bude, když Kristus bude čím dále tím více vstupovat do duší, také uplatňovat; bude se to uplatňovat tehdy, až si duše uvědomí přítomnost Krista, až se stanou pravdivá slova Pavlova: „Ne já, nýbrž Kristus ve mně.“ Čím dále tím více bude vstupovat do lidských duší vědomí, že člověk nemá pouze vyslovovat to, v co „věří“, nýbrž má zkoumat na objektivní skutečnosti, co vyslovuje. Kristus bude lidské duši učitelem pravdy, učitelem vyšší zodpovědnosti. Tím také pronikne do lidských duší, když budou čím dále tím více pociťovat plnou váhu slov: „Ne já, nýbrž Kristus ve mně!“